

Strategická role informačních technologií současnosti

Jindřich Kaluža

VŠB-Technická univerzita Ostrava, Ekonomická fakulta, Sokolská 33, 701 21 Ostrava 1, Česká republika

John J. Donovan, jehož přednáškového vystoupení před nedávnem v Praze jsme měli možnost se zúčastnit, ve své knize *Business Re-engineering with Information Technology* zdůrazňuje permanentní dynamické změny podnikatelského procesu, jímž se musí přizpůsobovat architektura informačních technologií, jako výchozí fakt charakterizující současnost. Rostoucí dynamika změn se odráží v nárůstu významu, který mají pro podnikatelský proces informační technologie.

Zdá se, že konečně i u nás přestávají být počítačové aplikace čímsi, co má ve vztahu k fungování firmy pouhý význam podpůrný, někdy až dekorativní. Existuje řada konkrétních příkladů, kdy chybná strategie informačního systému vedla k oslabení až zániku firmy a obráceně efektivní využití informační technologie významně posílilo pozici firmy v konkurenčním prostředí. Takové příklady zaznamenáváme i v našem poměrně komorním národním prostředí.

Jen namátkou lze vzpomenout případ nedávno vzniklé České národní zdravotní pojišťovny, pro kterou možnost disponování sítí cca 270 počítačově propojených středisek společnosti PVT přineslo už od samého počátku strategickou konkurenční výhodu oproti ostatním konkurentům. Analogický náskok oproti konkurenci získala Komerční banka zavedením svého on-line systému propojujícího 350 poboček banky, nebo Moravia banka, která už od samého počátku své existence razila strategii homebankingu. Jsou známy i obrácené příklady nesprávně zvolené informační technologie, viz nedávný neúspěšný pokus České spořitelny s realizací on-line systému bankovních automatů.

Dá se očekávat, že s přechodem většiny našich firem do posttransformační etapy vývoje dojde k posílení strategického významu jejich informačních systémů. Vyspělé firmy stojící na čele konkurenčního prostředí budou chápat strategie nasazení určitých informačních technologií jako součást jejich podnikatelských strategií. Ať už jde o kteroukoliv ze tří základních podnikatelských strategií:

- zvýšení podílu firmy na trhu
- úspora vlastních nákladů produkce a distribuce
- diferenciací,

jejich dosažení pomocí informačních technologií (počítačová síť propojující zákazníka s dodavatelem nebo pro vnitřní řízení firmy, integrovaný software pro řízení výroby, multimedia apod.) nabízí celá řada konkrétních příkladů.

M. H. Atkins z University of Aberdeen v práci *Information Technology and Information Systems Perspectives on Business Strategies* zveřejněné v *Journal of Strategic Information Systems*, vol.3, 2/1994 publikoval výsledky průzkumu realizovaného u 185 britských firem s cílem zjistit, jaká je úroveň jejich informačních systémů. Výsledky ukázaly, že cca 90% těchto firem lze zařadit do třetího či čtvrtého kvadrantu McFarlanovy a McKenneyovy strategické mřížky, což znamená, že současný a zejména očekávaný budoucí vliv informačního systému na firmu lze charakterizovat jako strategický (informační technologie má pro firmu zásadní, strategický význam). V našich současných poměrech by zřejmě podobná analýza nepřinesla srovnatelné výsledky, nicméně zjištěná fakta by nám měla přinejmenším signalizovat jistý trend, se kterým je třeba do budoucna počítat.

Celý dosavadní vývoj v oblasti softwaru, jakožto nejvýznamnější komponenty dané informační technologie, probíhá ve směru přiblížení se k potřebám zákazníka. A to, ať už tím zákazníkem je programátor, analytik, výrobce či spotřebitel. Zákazníka je dnes třeba vidět ve všech aspektech tvorby softwaru jako cílový objekt působení.

Došlo k podstatnému zefektivnění tvorby softwaru. Prostředky CASE nástrojů významně napomáhají při analýze a projektování informačního systému, databázové systémy při strukturování a práci s daty, neprocedurální jazyky a aplikační balíky při tvorbě konkrétních aplikací.

Významný pokrok byl zaznamenán při zdokonalování forem komunikace mezi počítačem a jeho uživatelem. Konkrétním dokladem toho jsou třeba naši studenti navykli na komfort grafické komunikace typu Windows, kteří se jen neradi přizpůsobují prostředí řádkového dialogu některých tradičnějších softwarových produktů. Směrem k zákazníkovi se jednoznačně přiblížila i implementace národního prostředí komunikace. Vzpomínám si, jak nás překvapila za jednoho z prvních pobytů po roce 1989 na vysoké škole v Dánsku komunikace s prakticky všemi softwarovými produkty (MS-DOS, Windows a další) v dánštině. My jsme tenkrát jaksi přijali, že angličtina je přirozeným prostředkem komunikace pro programátory. Dnes, po několika letech, všechny běžně používané programy nabízí české prostředí a my nemusíme lámat koncové uživatele k aplikaci anglických slovíček (i když by to dnes nakonec tolik neškodilo).

Díky moderním prostředkům pro tvorbu softwaru se prakticky smazala dřívě patrná hranice dělby práce mezi programátorem a analytikem. Téměř ustaly dřívější diskuze o výhodách a nevýhodách daných programovacích jazyků, úžiště problémů se posunulo od čistě programátorských záležitostí typu snahy o co nejmenší délku programu, o co nejprůhlednější (strukturovanou) konstrukci programu apod. ke koncepčním věcem typu datového a funkčního modelování, objektově orientovaných přístupů, tvorby projektů informačních systémů.

Seminář *Tvorba softwaru, dříve Programování*, se stal jakýmsi programátorským fórem (pozn.: odvozeno od fórum) odrážejícím aktuální stav a problémy tvorby programových produktů. Zdá se, že má stále své místo v pestřém spektru různých seminářů a konferencí z oblasti informatiky. Dokonce svým více než dvacátým pokračováním se co do vytrvalosti a věřím, že i přitažlivosti pro diváka (nikoliv už tak barevnosti a atraktivnosti vzhledu svých hlavních protagonistů), zařadil po bok takových rekordmanů, jako je televizní seriál *Dallas*.

Letošní seminář je organizačně zabezpečován *katedrou informatiky v ekonomice* Ekonomické fakulty VŠB - Technické univerzity Ostrava, jejíž členové se prakticky po celou éru konání těchto seminářů aktivně jednání zúčastňovali, ve spolupráci s externími dlouholetými členy organizačního výboru Vilémem Čimburou, Josefem Tvrdíkem a Jiřím Peškou. Těm původním členům organizačního výboru, kteří se již rozhodli ukončit svou aktivní činnost na tomto poli, patří za jejich dlouholetou práci uznání a upřímný dík.

Pracoviště většiny členů organizačního výboru iniciovalo také změnu místa konání semináře. Poprvé se tak seminář koná v prostorách Ekonomické fakulty v Ostravě s možností využití všech jejích zařízení. Věřím, že tato skutečnost přispěje k posílení pracovního charakteru průběhu semináře.

V závěru chci vyjádřit přání všech členů organizačního výboru, aby letošní seminář byl úspěšný, aby svým pracovním zaměřením přispěl k efektivní diskuzi aktuálních problémů tvorby softwaru. Ne každá otázka, s níž přijíždějí účastníci semináře, bude zřejmě uspokojivě zodpovězena, ale i pouhé ujasnění problémů, jejich vzájemnou konzultaci, lze považovat za přínos.